

ПОВЕРНЕННЯ З МИНУЛОГО – ВАЖЛИВА ГУМАНІСТИЧНА ТРАДИЦІЯ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Л. В. Філонов,

Вінницький національний технічний університет (м. Вінниця)

Гортаючи поживклі сторінки архівних документів, мимоволі спливає думка, що час у просторі викарбовує не тільки особливо значимі події, але й приховує постаті, які були обличчям того часу, сприяли втіленню соціальних та національних прагнень бурхливої доби кінця 19 - початку 20 ст.

Серед особистостей цієї доби ми, на жаль, призабули ім'я Дмитра Марковича, видатного українського державотворця, засновника товариства «Просвіта» у Вінниці, популярного на той час українського літератора, фундатора кооперативного руху на Поділлі.

У наших архівах збережена велика документальна база пов'язана з постаттю Марковича, яка дозволяє інформаційно поповнити не тільки історію краю, але й зробити вагомі акценти в історії державотворення та культури України.

Про Марковича писали І. Франко і Б. Грінченко, В. Прокопович і С. Єфремов, С. Русова і К. Копержинський та багато інших, які знали його особисто. Чимало статей присвячено йому і в наш час, про те найбільш фундаментальною працею є монографія Вінницького науковця Валерія Рекрута.

Рід Марковичів давній, пращури Дмитра Марковича ріднилися з Мазепами і Скоропадськими та іншими поважними родинами української шляхти.

На щиті родинного герба Марковичів схрещені шпага і гілка з плодами прикриті серцем, а над ними голуб. Як не дивно, але сам герб відтворює життєвий шлях і характер Марковича. Як юрист він був принциповий і відстоював справедливість, по собі лишив плоди (літературна спадщина), які належать українцям, гербові серце і голуб це любов до України (пригадаймо його ж слова, що стали життєвим кредом «Житиму на користь милої, безцінної України».

Ще з дитинства, рано втративши батька, (глибоко порядної людини) він відчув на собі благотворний вплив рідного дядька Опанаса Марковича, та відомого літератора і народознавця Олександра Кониського. Останній, до речі, мав великий вплив на формування літературного стилю молодого Марковича.

Любов до літератури, мистецтва, музики виховувала в ньому мати, яка теж походила з давнього аристократичного роду.

Отримавши юридичну освіту, Дмитро Маркович здобув славу блискучого фахівця і правдолюба. З дитинства вихований в атмосфері неповаги до царату і тиранії він виконував свої обов'язки, як відданий слуга правосуддя.

Імперській адміністрації не зовсім це подобалося, до того ж його зв'язки з українською інтелігенцією, відстоювання українського слова ускладнювали взаємини з ревнителями монархічного режиму.

Дмитра Марковича часто переводили в різні кінці російської імперії від України і Кавказу до Калішу (сучасна Польща). Саме з Каліша він пішов у відставку і одержав нагороду орден Святого Станіслава і придбав маєток на Волині.

Останній період його життя був пов'язаний з Вінницею. Він був досить поважною особою в нашому місті, будучи головою наглядової ради Подільського союз-банку, та депутатом міської думи. Маркович активно долучився до відновлення української державності не тільки в нашому краю але й в цілій Україні. Завдяки його старанням постало товариство «Просвіта», він утримував симфонічний оркестр, організував харчування учням українських гімназій, видавав свої літературні твори, які були досить популярні на той час.

Саме Дмитро Маркович проголосив 4 Універсал у нашому місті. Його запросили укласти закони в уряд гетьмана Скоропадського, а з приходом до влади уряду директорії став міністром юстиції. Нажаль, у 1919 році він пішов на пенсію і невдовзі помер. Після встановлення більшовитської диктатури його могилу доглядав відомий вчений і краєзнавець Валентин Отамановський, пізніше репресований, як і та інтелігенція, що хотіли вшанувати могилу Дмитра Марковича належним пам'ятником. Радянська доба викреслила це прізвисько з історії України і лише у 2009 році стараннями товариства «Просвіта», за підтримки облдержадміністрації, була встановлена меморіальна дошка, а також виготовлений відеофільм присвячений славному сину України, який доцільно використовувати на заняттях з історії української культури. Повернення з небуття видатних постатей є важливою гуманістичною традицією сучасної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. В. Рекрут. Дмитро Маркович: «...Житиму на користь милої, безцінної України» // Вісті. ДВ-вкладка. – 2004. – № 39.
2. Модзалевський В. Л. Малоросійський родословникъ. Т. III: – К., 1912. – С. 418 – 419.
3. Подолінний А. М. Маркович Дмитро Васильович. 3-над Божої ріки. – Вінниця, 2001. – С. 214 – 215.
4. Засенко О. «Треба жити по-новому, люблячи людей...». – С. 8.
5. Черкаський Т. Дмитро Маркович // Маркович Д. По степах та хуторах. – К.: Рух, 1929. – С. 15.
6. Енциклопедія українознавства. – Т. 4. Львів, 1993.